ئاکاری نزم و فاشیزم، فاشیزمی خێڵ و فاشیزمی ئاپۆڕایی..
ئەحمەد ڕەسوڵ

فاروق ڕەفیق، یەکێک لە عەقڵە فەلسەفییەکانی کۆمەڵگای ئێمە بە هەمیشە ماڵئاوایی لە ژیانە فەلسەفییەکەی کرد و پڕۆژەکانی بە تەواونەکراوی بەجێهێشتن.

ناو و یادی ئەو هەمیشەیی و پڕشنگدار.

بیربکەرەوە و وێنای بکە، لە غیابی عەقڵە فەلسەفییەکانی و ئایکۆنە ڕۆشنبیریی و ئەدەبییەکانیدا، فاروق وەکو یەکێک لەوان، کۆمەڵگای ئێمە لە سەر دەستی ئاپۆڕای خێڵگەرایی حزبیی و ئیسلامیزمدا، دەبێتە چ بیابانێکی بەرەهوت.

ئادۆرنۆ و کۆمەڵگای پێشکەوتووی پیشەسازی
فاشیزم، ئاکاری نزم و ژیانی خراپ

کۆمەڵگای پێشکەوتووی پیشەسازیی دنیایەکی ڕێکخراو و دیسپلینکراوە بەجۆرێک عەقڵی کردووەتە ئامێریی و ئاکاریش لە بەرهەمهێنراوی ئەو تەکنیکە پەرەسەندووە و ئەو عەقڵە ئامێرییەدا بووەتە ئاکارێکی نائینسانی. ئادۆرنۆ دەڵێت ژیانێکی باش و ڕاستگۆیانە چیدی لە کۆمەڵگای پیشەسازیی پێشکەوتوودا نەماوە، لە بەرئەوەی لە کۆمەڵگایەکی نائینسانییدا دەژین. کتێبەکەی خۆی لە ڕەهەندێکیدا هەوڵدەدات پێمان بڵێت ژیانێکی باش و ڕاستگۆیانە چییە و چۆن دەتوانین ئەو ژیانە بژین. کە هەموو ئەمانە لە ڕێگەی ووردەکارییەکانی ژیانی ڕۆژانە و ئەزموونی ئینسانەوە لە بەرکەوتنی بە مرۆڤەکانیدی و ئاکارە گشتییە کۆمەڵایەتییەکان، بە دەزگاکان و بە یاسا و ڕێساکانەوە، باس دەکات. هەروەها باس لە یۆتۆپیای دنیای پێشکەوتووی پیشەسازیی دەکات هەمان شێوەی ئاین دنیایەکی یۆتۆپیی لە خەیاڵ و بیرکردنەوەی مرۆڤدا دەچێنێت. کتێبەکە باس لەو ژیانە دەکات کە ووردەکارییەکانی ئاکاری نزم تانوپۆی دەتەنێت و دواجار لە بەرهەمهێنانی فاشیزمدا دەردەکەوێت. واتا فاشیزم بەبێ بوونی ئاکاری نزم و ژیانێکی خراپ ناتوانێت ببێت. ئاکاری نزم و ژیانی خراپ زەمینەی لەدایکبوونی مرۆڤی فاشیست و سەرهەڵدانی فاشیزمن. کۆمەڵگای پێشکەوتووی پیشەسازیی و دنیای پەرەسەندووی تەکنیک، ئەو

دنیاێن کە فاشیزم وەکو گوتار و دەستەی کۆمەڵایەتیی و سیاسیی و ئاکاری فاشیستی تێیدا لەدایکدەبێت.

…

ئەمەی سەرەوە، لە کتێبی “مینیما مۆراڵیا؛ شکاوەکان لە ژیانی زیانبەرکەوتووەوە” ی ثیۆدۆر ئادۆرنۆر فەیلەسوف، کۆمەڵناس و دەروونشیکاری سەر بە قوتابخانەی فرانکفۆرت. هەڵبەت بەو جۆرە نییە کە بە دەق وەرگیرابێت بەڵکو ئایدیایەکی گشتی کتێبەکەیە.

…

ئەم ماوەیە هەڵمەتێکی فراوان لە ڕووبەرەکانی سۆشیاڵ میدیادا لە دژی د. فاروق ڕەفیق بەڕێوەدەچێت لەسەر هەندێ قسەی “وا تەسەور دەکەم” کە لە سیاقی لەکچەرێکدا بێت و لە میانەی کۆرسە فەلسەفییەکانی و بەشێکی زۆر کەم لە قسەکانی بڕدراوە و بڵاوکراوەتەوە کە ئاشکرایە زۆربەی جار کاتێک چەند ڕستەیەک لە کۆی گشتی ووتەکانی کەسێک بە تەنها وەردەگیرێت و لە سیاق دادەبڕێنرێت ئاساییە مانای جیاواز و پێچەوانە بە مانای گشتی کۆی ووتەکانی ئەو کەسە بە دەستەوە بدەن، لەبارەی شارۆچکەی زەڕایەن، کە بۆچوونە ڕەخنەییەکانی لە بنەمادا لەبارەی پەروەردە بە گشتیی و خوێندنی باڵایە بە تایبەتیی و لەو چوارچێوەیەشدا ڕەخنەکردنی کۆلێژێک لە شارۆچکەی زەڕایەن وەکو نموونەیەک. ئەوەی لە پشت ئەم هەڵمەتەوەیە هەم فەندەمێنتالیزمیی دینیی “سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسیی” و هەم ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی بە دەستلەملانی عەشیرەتگەریی و دیوەخان. لە ڕاستییدا ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی هەر لە بنەماوە لەسەر ئاوەزانبوون بە بونیادەکانی خێڵگەرایی و مەنتاڵیتیی ئاغاواتی خۆی بیناکردووە. بەڵام لە نزیکەی دوو دەیەی ڕابردوودا باوەشێکی گەورەشی کردووە بە فەندەمێنتاڵیزمی دینییدا. ئەوە بێچەندوچوونە کە لای من و زۆرینەی ئینسانەکانیش خەڵکی زەڕایەن و هەر شار و شارۆچکەیەکی کوردستان و هەر ناوچەیەک وەکو تاکەکەسەکان و گروپی کۆمەڵایەتیی، ئینسانی پاک، سادە، خاوەن ڕۆحی جوانی هاریکارییین و مایەی ڕێز و خۆشەویستین نەوەکو هیچ شتێکیتر.

ئاشکرایە، ئەمە یەکەم جار نییە، بە هەژمونی فەندەمێنتالیزمی دینیی یان دەستلەپشتدانی حزب-خێڵەکانی بزووتنەوەی کوردایەتیی هەڵمەتێکی فراوان بەڕێدەخرێت لە دژی ڕۆشنبیر، چالاکوانی بواری مافەکانی مرۆق، چالاکوانی مافەکانی ژنان، ئەدیب و شاعیران تەنها

لە بەرئەوەی تێگەیشتن و جیهانبینی ئەوان بە عەقڵی بچووک و داخراوی ئەوان نایاتەوە و بگرە ترسە تا ئاستی فۆبیا لە کاریگەریی گوتاری فیکریی و جیهانبینی ئازادانە و یەکسانیخوازانەی ئەوان و لەوەشەوە گۆڕانکاریی ڕیشەیی سیاسیی، فیکریی، کۆمەڵایەتیی، کولتوریی و بەهایی لە نێو کۆمەڵگادا. لە ڕاستییدا ئەوەی هەر جارە و بە بیانوویەک و بە پاساوێکی بێناوەڕۆک، هەر سێ ئاپۆڕای کوردایەتیی، فەندەمەنتالیزمی دینیی و خێڵ بەڕێیانخستووە گوایا وەڵامدانەوە بە سوکایەتیی و بێڕێزی بووە، تەنها لە یەک خانەدا جێگا دەگرێت، ئەویش خانەی تێرۆری کەسێتییە. هەڵبەت ئەوەش بە ئامانجی زاڵکردنی کەشوهەوای ترس، ترس لە دەربڕینی ئازادانەی بیرکردنەوەکانت، کە ئەمەش جگە لە فاشیزمی ئاپۆڕایی چیدیکە نییە.

پرسیار ئەوەیە، ئایا ڕۆشنبیر ئەگەر ڕەخنەی سیستمی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی نەکات، قسەیەک لەسەر سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسیی نەکات، ڕەخنەی بونیادە قەبەلییەکانی کۆمەڵگای ئێمە نەکات، قسەیەک لەسەر سیستمی پەروەردە و خوێندنی باڵا وەکو کایەی ڕازیکردنی ئەو مەنتاڵیتییە سیاسیی، کۆمەڵایەتیی و ئاینییە دواکەوتووخوازانەیەی کۆمەڵگای ئێمە نەکات و قسەیەک لە توێژێک و چینێکی کۆمەڵایەتیی نەکات، ئەی چی بکات؟ ئایا تەنها سەرقاڵ بێت بە فەلسەفەوە لە ئاستێکی موتەعال و وەکو کۆڕگەی موناقەشەیەکی نەبڕاوە لەبارەی بوون و دەرکەوتنەکانی بوون؟ تەنها سەرقاڵ بێت بە فینۆمینە و نۆمینە؟ تەنها سەرقاڵ بێت بە عەقڵی ڕەها و ئامانجی بوونەوە؟ تەنها سەرقاڵ بێت بەوەی کە هەر شتێک لەنێو خۆیدا هەڵگری دژەکەی خۆیەتیی؟ …هتد

هەڵبەت وەڵامەکە بە زۆرینەمان زانراو و ڕوونە. خواستی ئەم سێ ئاپۆڕایە ئەوەیە، ڕۆشنبیر سەرقاڵ بێت بە موناقەشەیەکی بێزەنتی کە هیچ پەیوەندییەکی بە ژیانی واقعی و ڕاستقینەی تاکەکەسەکان و کۆمەڵگاوە نەبێت و ئەو موناقەشەیە و ڕۆشنبیرانیش بوون و نەبوونیان وەکو یەک بێت، هیچ کاتێک هەڵگری هیچ ئەگەرێک، هەرچەندە لاوازیش ، نەبێت بۆ گۆڕانکاری لە میانەی ئەو گفتوگۆ و دیبەیت و نووسینانەوە هەم لە عەقڵییەتی تاکەکەسەکان و کۆمەڵگادا هەم لە سیستمی سیاسیی، کۆمەڵایەتیی، کولتوریی و بەهاییدا.
ئەگەر لە هەمبەر قسەیەک، لێدوانێک و ڕەخنەیەکی ڕۆشنبیر، چالاکوان و ئەدیبان ئەم هەموو هێرشە ئاست نزمانە لە مینبەر، سۆشیال مێدیا، مێدیا و تەنانەت ڕێپێوانیش بەڕێوەدەخرێت لەلایەن ئاپۆڕای کوردایەتیی، ئاپۆڕای فەندەمەنتالیزمی دینیی و ئاپۆڕای خێڵ،

هرجاری ببیانوویکو، جارک ببیانووی ئوی قس ب توژک وتراو و جارک ب بیانووی ئوی قس ب حزبک و ب مزک وتراو، جارک ب بیانووی ئوی سووکایتی ب مژوومان و سیمبولکانمان کراو، جارک ببیانووی ئوی قس ب پشمرگ وتراو، جارک ب بیانووی ئوی کارکی هونری جلوبرگی ژنروی ژنانی تدا بکارهنراو، جارک ب بیانووی ئوی سما ل شونی گشتییدا کراو، جارک ب بیانووی ئوی ل پارکی ئازادی کچ و کوک ب ئاشکرا یکتریان ماچ کردوو ل ژی خویستیدا و لبردم پیکری خویستیدا، جارک ب بیانووی ئوی ل درامایکدا باس ل ملا ب خراپ کراو، جارک ب بیانووی ئوی ل شانییکدا هی سوور بزنراو، جارک ب بیانووی ئوی قس ب شارک، شارچکیک و ناوچیک وتراو … هتد

ئی ئو کاتی ک ملایک قس ب توای کخراوکانی کمگای مدنی دت ئو ب مدیا و سشیا مدیاتان ل پ نکرد؟! ئی ک ملایک ژنی ب دایناس شوبهاند، ک ل ئو هات دنگ هیچ نبت وکو زگرتن ل دایک و خوشک و کچی ختان. ئی ک ملایک ووتی زانک همووی فسادیی و بئخلاقیی و ئستم کچک ل زانک ب ساغی دربچت، ک ل ئو نقی لوهات هیچ نبت ب داککی کردن ل کچ و خوشککانی ختان؟! ئی ک ملایک ووتی پیمانگای هونر جوانکان پ ل بدوشتیی، ک ل ئو هات دنگ، ب ئوی ملایک تبگین بزیی و سوکایتی ب دزگایکی هونریی پروردیی وا نیی و مافی ئوی نیی هرچی بت ب خیایدا ل دمیو هیژت؟! یان کاتک ملایک ووتی ل سدا ۹۵ ی کمگای کوردیی کافر، ب کس ل ئو استوخ و نااستوخ هویستکتان نبوو لانیکم ب داککی و زگرتن ل خودی ختان و بنما و کسوکارتان ک ختان ب موسمان و دیندار دزانن؟ ئی ب ئو کاتی ملایک ووتی هر ژنک بنی خش ل خی بدات و بواتی دروو ل ما، بوشت و وکو ئوی زینای کردبت، ب هموتان گوی ختان ل خواند و ختان ل گلیی دا، مگر دایک، خوشک، کچ و هاوسرتان بنی خش بکارناهنت یان بکاری نهناو؟!

ئم هموو پرسیارانم ووبووی ئاپای کوردایتیی، ئاپای فندمنتالیزمی دینیی و ئاپای خ، ب بانگشکاران، نووسران و شونکوتووانیانو.

من وکو خم خن ب جوهری بیرکردنوی ئازادان و هوستی

ئازادانەی مر□ق ت□دەگەم. ڕەخنەی جدیی و قووڵ لە بونیادە جێگیر و نەگۆڕەکانەوە تا دەگات بە پیرۆزی□کانیش بە مافی هەر ئینسانێک دەزانم و ناشبێت لەسەر ئەم مافە و بەکارهێنانی، هیچ کەسێک تووشی هیچ شێوازێکی سزای یاسایی، سیاسی و کۆمەڵایەتیی ببێت. ڕەخنە لە توێژە کۆمەڵایەتییە فراوانەکانەوە تا دەگات بە ڕەخنە لە سیستمی سیاسیی و حوکمڕانیی، ڕەخنە لە مێژووی دوور و نزیکی کۆمەڵگای خۆمانەوە تا دەگات بە ڕەخنە لە ئەوەی ناودەبرێن بە سیمبول و هێماکانی نەتەوەیی و نیشتمانیی و …هتد. ڕەخنە لە ستراکتوری کۆمەڵایەتیی و کولتوریی کۆمەڵگای ئیمەوە تا دەگات بە ڕەخنە لە کایەی پەروەردە، سێکتەری تەندروستیی و …هتد واتا لە یەک قسەدا هێچ کەس، دەزگا و توێژی کۆمەڵایەتیی، مێژوو، ئایدیا و باوەڕێک پیرۆز نییە و لە دەرەوەی بەگرفتنئامێزکردن و ڕەخنەکردن نییە، ئەوەی پیرۆزە ئینسان و ئازادییەکانییەتی، ئەوەی پیرۆزە مافی بیرکردنەوە، قسەکردن، وەژێرپرسیارخستن و ڕەخنەکردنە.

ئەگەر کۆمەڵگای ئێمە بە گوێرەی لانیکەمی پێوەرەکانی کۆمەڵگایەکی تەندروست بهاتایاتەوە، دەبوایە یەکێک لەو دەنگانەی گوێی لێدەگرێت، دەنگی د. فاروق ڕەفیق بوایە. یەکێک لەو عەقڵانەی کە دەبوایە گفتوگۆ بکرایە فاروق ڕەفیقە، نەوەکو چەندین جار تێرۆری کەسێتیی بکرێت. دەبایە مەریوان وریا قانع و فاروق ڕەفیق گوێیانلێبگیرایە، نەوەکو سۆشیاڵ مێدیا پڕ ببوایە لە ڤیدیۆی ئەو هەموو مەلا و بانگخوازانە (هەڵبەت هەموویان نا، بەڵام بەداخەوە زۆرینەیان) کە جگە لە دژایەتییکردنێکی بێچەندوچوونی ئازادیی و داماڵینیی ئینسان لە عەقڵ و ئیرادە هیچیتر ناڵێن. ئەو لێشاوە لە ڤیدیۆی مەلاکان و بانگخوازەکان (دیسانەوە دەڵێم نەوەکو هەموویان، بەڵکو زۆرینەیان، بەتایبەت ئەوانەیان کە لە چوارچێوەی سەلەفیزم و ئیسلامی سیاسیدان) کە لە هەر کونجێکی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا بڵاوبوونەتەوە، هەندێکیان بە ن□□□ن□□□، ه□□□شە، غەزەب و قەهر و هەرچی ڕستە و تەعبیری ئاست نزمە ڕیزی دەکەن و فراوانکردنی سنوری حەرام و قەدەغەکان تا ناکۆتا دەبەن و کردنی ئینسان بە بوونەوەرێکی تاوانبار و قێزەون کە نەوەکو مرۆڤگەلی دەرەوەی بازنەی دیندارییەکەی ئەوان بەڵکو موسڵمانەکان و هەندێجار مەلا یان بانگخوازەکە خۆیشی لێی دەرباز نابێت. پرسیارێکی لانیکەمی عەقڵانیی و لۆژیکیی ئەوەیە بەڕاست دەبێت ئەو هەموو هاوار هاوارە دژ بە پیرۆزیی ئینسان و ئازادییەکانی گوێی لێبگیرێت یان سیمینارەکانی فاروق و مەریوان؟! بەڕاست دەبێت ئەو هەموو نەڕەنەڕە کە فۆبیایەکی ڕووتە لە ژیان، ئازادیی و گۆڕانکاریی، کە عەقڵ تا دواهەمین سنورەکان پاشەکشێی پێکراوە، گوێی لێبگیرێت، یان ڕۆشنبیران؟!

...

ئەگەر ئاکار لە کۆمەڵگای پیشەسازی پێشکەوتوو بە گوێرەی ئادەرنۆ، وەها بێت، ئەی ئاکاری ئۆتۆریتەی حزب-خێڵ، میدیا و میدیاکارانی نزمی حزب-خێڵ، نووسەر "گوایا سەربەخۆ و نەتەوەیی بەڵام لە پشتی پەردە و ژێربەژێر ملپان و ملکەچی حزب-خێڵ"، ڕۆژنامەنووس و مامۆستای زانکۆ "زوڕناژەنی گەعدەی پانەڕەی فیکریی خاڵی لە فیکر و گەعدەی دیداری حەماقەتی سیاسیی و سەماکاری گەعدەی سەرانی مەغروری ناوبەشی حزب-خێڵ" دەبێ چۆن بێت و چی لەوە بەرهەم بێت؟!
ئەی ئاکار لە سایەی مەنتاڵیتی سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسیدا ئەبێت چۆن بێت و چی لەوە بەرهەم بێت؟!
ئەی ئاکار لە سایەی خێڵ و قەبیلەتی ژێر هەژموونکەوتووی ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی و فەندەمەنتاڵیزمی دینیی، ئەبێت چۆن بێت و چی لەوە بەرهەم بێت؟!

...

تێبینی؛ وتارەکە لە ماوەی هەڵمەتێکی فراوانی نێو سۆشیاڵ میدیا دژ بە فاروق ڕەفیق، سێ ساڵ پێشتر نووسراوە. لە پەیوەند بە مەرگی ئەو توێژەرەی فەلسەفەوە دووبارە بڵاوکردنەوەیم بە باش زانی.

ئەحمەد ڕەسوڵ

بنبەستی ئایدۆلۆژیا و شەکی یادەوەری: توێکاریی عەقڵی سیاسیی "چەپی ئێران" و ڕێگاکانی ڕزگاری.. نووسینی: حەمید کورەچی

لە زانستە جیاوازەکاندا، لە بیرکارییەوە تا زانستە مرۆییەکان،

تێگەیشتن لە کێشەکە بە نیوەی چارەسەر دادەنرێت. ئەم بنەما سەرەکییە لە کاتی شیکردنەوەی دیاردە سیاسییە ئاڵۆزەکاندا گرنگییەکی دوو هێندە پەیدا دەکات. لە فەزای فیکریی ئێراندا، “چەپ” وەک بزووتنەوەیەک کە تەمەنی زیاتر لە سەدەیەکە، لە ڕووی مێژووییەوە بە دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و ڕەخنەگرتن لە سەرمایەدارییەوە بەستراوەتەوە. سەرەڕای ئەوەش، ئەم بزووتنەوەیە ئەمڕۆ لە ناو دۆخێکی بنبەستی فیکری و دەروونیدا دەژی کە دەرەنجامی ئاوێتەبوونی شکستە مێژووییەکان و پابەندبوونە بە چوارچێوە ئایدیۆلۆژییە داخراوەکان. ئەم وتارە هەوڵ دەدات ئەم قەیرانە لە ڕێگەی سێ تەوەرەوە هەڵبوەشێنێتەوە: سروشتی چەمکە سیاسییەکان، دەروونناسیی شۆکە بەکۆمەڵەکان، و میکانیزمەکانی چوونە دەرەوە بەرەو عەقڵانییەتێکی دیموکراسی.

گۆڕینی چەمکەکان بۆ بتی ئایدیۆلۆژی

۱. سروشتی چەمکە سیاسییەکان

چەمکەکانی وەک “چەپ” و “ڕاست” ڕاستی گەردوونی نین کە بوونێکی سەربەخۆیان هەبێت، بەڵکو ئامرازێکی بژاردەن کە عەقڵی مرۆڤ بۆ تێگەیشتن لە واقیعی کۆمەڵایەتی دایتاشیوون. قەیرانەکە لەوەوە دەست پێدەکات کاتێک ئەم “ئامرازە شیکارییانە” دەگۆڕدرێن بۆ “قالبێکی ئایدیۆلۆژی” ڕەق. ئایدیۆلۆژیا هەستێکی ساختە بە ئاسایشی مەعریفی بە تاک دەبەخشێت لە ڕێگەی سادەکردنەوەی جیهان و دابەشکردنی بۆ دوو جەمسەری توند (چاکە/خراپە، شۆڕشگێڕ/کۆنەپەرست)، ئەمەش توانای بڕیاردانی سەربەخۆ و عەقڵانی لاواز دەکات.

۲. ژینگەی کولتووری و خۆماڵیکردنی ستەمکاری

چەپی ئێرانی لە بۆشاییدا دروست نەبووە، بەڵکو لە ژینگەیەکدا ڕووی کێشاوە کە تێربووە لە باوکسالاری و ستەمکاریی نەریتی. ئەم سیاقە بووەتە هۆی بەرهەمهێنانەوەی شێوازە عەقڵییە کۆنەکان لە ژێر توێژاڵێکی “مۆدێرن”دا؛ سەرکردەکان بوون بە کەسایەتیی کاریزماتیکی پیرۆز، تیۆرەکان بوون بە “دەقی پیرۆز”، و جیاوازیی بیروڕاش بوو بە “خیانەت”. چەپی ئێرانی ئایدیۆلۆژیا جیهانییەکانی هەڵمژی، بەڵام بەپێی “بەرنامەسازی” کولتووری سیاسیی ناوخۆییەکە دووبارە ڕاڤەی کردنەوە، کە ئەو کولتوورەش فاقیدی نەریتی گفتوگۆ و دامەزراوەییە.

شۆکی بەکۆمەڵ و بە میراتگرتنی ئازار

١. یادەوەری وەک برینێکی بوونگەرایی

ناسنامەی چەپی ئێرانی لە ڕێگەی زنجیرەیەک شۆکەوە داڕژا: سەرکوتکردنی حیزبی توودە، شکستی بزووتنەوە چەکدارییەکان، و لە سێدارەدانی گەورەکانی دەیەی هەشتاکان (ساڵانی شەستەکانی کۆچیی هەتاوی). ئەم ڕووداوانە تەنها "دۆڕانی جەنگێک" نەبوون، بەڵکو گۆڕان بۆ "شۆکی بەکۆمەڵ" (Collective Trauma) کە کارگەریی کردە سەر ناسنامە، یادەوەری و پێکهاتەی تێگەیشتنی گروپەکە.

٢. میکانیزمەکانی بەرگریی دەروونی و بنبەست

بەپێی تیۆری "شۆکی هەڵبژێردراو"ی ڤامیک ڤۆڵکان، گروپە شۆکخواردووەکان مەیلی ئەوەیان هەیە ڕووداوەکانی شکست وەک هێمایەکی سەرەکی بۆ مەینەتییەکانیان بپارێزن. لە دۆخی ئێراندا، ئەم بنبەستە شێوازە تێگەیشتنێکی پێککەوتەی بەرهەمهێناوە:

- بینینی جیهان لە ڕێگەی دوژمن و دۆستەوە: لەدەستدانی نەرمی سیاسی لە بەرژەوەندیی ململانێیەکی سفر-سفریدا.
- گەڕانەوەی بەردەوامی قوربانیبوون: ڕاکردن لە پێداچوونەوەی ڕەخنەیی لە ڕێگەی پەنابردن بۆ ستەملێکراویی ئەخلاقی.
- گواستنەوەی شۆک لە نێوان نەوەکاندا: گواستنەوەی هەستی تووڕەیی و بێمتمانەیی بۆ نەوەی گەنج، کە ئایدۆلۆژیا دەگۆڕێت بۆ "یادەوەرییەکی سۆزداری" دابڕاو لە واقیعی گۆڕاو.

ڕێگای چوونە دەرەوە.. بەرەو "دیموکراتی ڕەسەن"

١. دابڕان لە چوارچێوە ئایدۆلۆژییەکان

یەکەم هەنگاو بۆ ڕزگاری، هۆشیارییە بە ڕێژەییبوونی چەمکەکان. کاتێک تاک تێدەگات کە ئایدۆلۆژیا بەرهەمێکی مرۆیی و بارودۆخێکی مێژووییە، دەرفەتی "دوورکەوتنەوەی ڕەخنەیی" بۆ دەڕەخسێت. ئەم چوونە دەرەوەیە زۆرجار هەستکردن بە بۆشایی و نەبوونی دڵنیایی لەگەڵدایە، کە ئەمەش قۆناغێکی بەرزەخی پێویستە بۆ دروستبوونی سەربەخۆیی فیکریی ڕاستەقینە.

٢. عەقڵ وەک ئامرازێک بۆ دووبارە بنیاتنانەوەی جیهانبینی

لە نەبوونی وەڵامی ئامادەکراودا، تاک ناچار دەبێت "عەقڵ"ی خۆی وەک میکانیزمێک بۆ پشکنینی بەڵگەکان و بەراوردکردنی ڕوانگە جیاوازەکان بەکاربهێنێت. عەقڵ لێرەدا عەقیدە نییە، بەڵکو "پرۆسەیەکە" کە دان بە ئاڵۆزیی جیهان و فرەچەشنییدا دەنێت، و جەخت لەسەر گەڕان بەدوای ڕاستیدا دەکاتەوە لە ڕێگەی گفتوگۆ و ئەزموونەوە.

٣. دروستبوونی لێبووردەیی (ڕەواداری) و دیموکراسی
تێگەیشتن لەوەی کە هیچ چوارچێوەیەکی فیکری ناتوانێت دەورە بە هەموو ئاڵۆزییەکانی جیهان بدات، جەوهەری لێبووردەییە. لێبووردەیی لێرەدا سازشکردن نییە، بەڵکو دانپێدانانە بەوەی کە جیاوازی سروشتێکی مرۆییە. ئەم وەرچەرخانە دەبێتە هۆی لەدایکبوونی "دیموکراتی ڕەسەن"؛ ئەو تاکەی کە پابەندە بە بەهاکانی عەقڵانییەت و لێبووردەیی، و جۆراوجۆریی ڕاوبۆچوونەکان وەک هەڕەشە بۆ سەر ناسنامەکەی نابینێت، بەڵکو وەک مەرجێکی بنەڕەتی بۆ کۆمەڵگەیەکی ئازاد دەیناسێت.

لە زیندانی یادەوەرییەوە بەرەو ئاسۆی ئازادی

تێپەڕاندنی بنبەستی فیکریی چەپی ئێرانی تەنها خۆشبەختییەکی تیۆری نییە، بەڵکو پێویستییەکی سیاسییە بۆ بنیاتنانی داهاتوویەکی دیموکراسی. گواستنەوەیە لە "تێکۆشەرێکی شۆکخواردوو" کە لە ژێرزەمینەکانی ڕابردوودا دەژی، بۆ "هاوڵاتییەکی عەقڵانی" کە ڕووبەڕووی ئاڵۆزییەکانی ئێستا دەبێتەوە، تەنها پردە بۆ شکاندنی بازنەی ستەمکاری. دیموکراسی سەرەتا لە ناو عەقڵەوە دەست پێدەکات؛ بە کردنەوەی پەنجەرەکان بۆ باوبەری شک و گومان، بە قبوڵکردنی "ئەویتر" وەک شەریک لە ڕاستیدا، و بە گۆڕینی کارەساتەکانی مێژوو لە "کۆت و زنجیر"ەوە بۆ "وانە" لە پێناو پاراستنی کەرامەتی مرۆڤ.

نووسینی: حەمید کورەچی

(قەیرانی خود/ قەیرانی بوون).. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

(دیسانەوە بە هاوڕێم، محەمەد تەها حوسێن)

لە تێگەیشتنی دەروونناسییەوە بۆ دەروونناسیی بوونگەرایی، لە (سیگمۆند فرۆید)ەوە بۆ (ڕۆناڵد داڤید لانگ- 1927-1989)، لە قەیرانی خودەوە بۆ قەیرانی بوون… دەتوانین بڵێین دەروونناسی و بە تایبەتی دەروونشیکاریی (فرۆید)ی هەوڵێکی بەردەوام بوو، بۆ

دامەزراندنی مانایەکی جێگیر بە خودی مرۆق و جیهان، بەو مانایەش کەسایەتیی مرۆق لای فرۆید لە کێشان و ململانێیەکی بەردەوامی نێوان (ئید -ئیگۆ- سوپەرئیگۆ) دەخولایەوە؛ بەڵام بوونگەراکان و بە تایبەتی (ڕ. د. لانگ) ئەو پرۆژەیان ڕەتکردەوە و نیشانیان دا کە مانا و ناسنامە و کەسایەتیی مرۆق مەرج نییە هەر تەنها ئەو سێ بنەمایە بەڕێوەی بەرێت و بوونی مرۆق لەخۆیدا قەتیس بکات؛ (لانگ- وەك یەکێك لە پێشەنگە سەرەکییەکانی ڕەوتی دژە- دەروونپزیشکی لە ساڵەکانی شەستەکاندا) جێگیرنەبوونی مانا و ناسنامەی کەسایەتیی بە قەیرانی بوونەوە بەستەوە؛ بەو مانایە دابەشبوونی کەسایەتیی دەبێتە هۆی ئەوەی مرۆق هەست بە نائارامی و دابڕان لە دەوروبەر بکات؛ ئەوەش بانگەشەیەکی قووڵە بە ئەوەی مرۆق تەنها لەڕووی دوالیزمی (عەقل/ شێتی) نەخوێنرێتەوە، بەڵکە وەك بوونەکی فرە مانا، وەك بوونەکی پڕ لە ترس و نیگەرانی تەماشا بکرێت؛ وەك شێوەیەك لە شێوەکانی بوون لە جیهاندا، نەك تەنها وەك مەشکەکی بایۆلۆژی؛ واتە تێگەیشتن لە مرۆق دەبێت لەڕێگای ئەزموونی ژیانەوە بێت، نەك تەنها لەڕێگای توێژینەوەی زانستییەوە.

لێرەدا پرسیارە سەرەکییەکە ئەوەیە: ئایا دەتوانرێت (نەخۆشیی دەروونی- شێتی) وەك (قەیرانی بوون) سەیر بکەین؟ یان گرفتی (شێتی) لە قەیرانی بوونەوە هەڵگرینەوە؛ ئایا تێکشکاندنی گێڕانەوە گەورەکان بەرەو جێگیرنەبوونی ماناکانمان دەکەنەوە؟! ئایا شتێك بە ناوی خودی یەکگرتوو هەیە؟!.

قسەکردن لە تیۆری دەروونشیکاریی فرۆیدی بەرەو سێ ئاستی سەرەکیی کارکردنی مێشکمان دەکاتەوە: (نەست- اللاوعي، هەست- الوعي، و پێشهەست- قبل الوعي)یە؛ فرۆید پێیوابوو مرۆق زیاتر لەوەی هەست بەڕێوەی بەرێت، لەلایەن نەستەوە بەڕێوە دەبرێت؛ بەڵام (ڕ. د. لانگ- پزیشکی دەروونی سکۆتلەندیی) بە هەموو جیاوازییەکانییەوە بەرەو بەرگریکردن لە بوونی ڕاستەقینە و بوونی ساختەی (هایدگەر) هەنگاو دەنێت و دووبارە دەپرسێ: خود چییە و چۆن لەلایەن کەسانی ترەوە دەبینرێت، ئایا بوونی ڕاستەقینە ئەو بوونەیە کە لەگەڵ کۆمەڵگا دەگونجێ؟! لەو بارەشەوە دژی دیدگای فرۆیدی قسە لە نموونەی نەخۆشی (شیزۆفرینیا) دەکات و پێیوایە شیزۆفرینیا تەنها نەخۆشییەکی مێشك و شێوانی سێ ئاستە سەرەکییەکەی کارکردنی مێشك نییە؛ بەڵکە شیزۆفرینیا دەتوانرێت ڕێگایەك بێت بۆ پاراستنی (خودی ڕاستەقینە) لە ژیانێکی پڕ لە درۆوکە و ناتەواوییدا… بەو مانایەش بەرگری لە تەزێکەی خۆی دەکات و مرۆق وەك بوونێکی فرەدراوی نێو جیهانێکی نالۆژیکی دەبینە و پێیوایە نەخۆشییە دەروونییەکان تەنها کێشەیەکی پزیشکی نیین، بەڵکە زمانێکی فەلسەفیین کە مرۆق لەو ڕێگایانەوە

قسە لەگەڵ بەمانایی، ترس و ئازادی دەکات؛ بەمجۆرە (ڕ. د. لانگ) لەڕێگای نەخۆشی شیزۆفرینیاوە (دابەشبوونی خود) ڕادەگەیەنێت.

(قەیرانی بوون/ قەیرانی مانا)

(ژان فرانسوا- لیوتار) لە کتێبی (الوضع ما بعد الحداثي، ترجمة: أحمد حسان)دا باس لە کۆتاییەکان دەکات و پێیوایە هیچ ڕاستییەکی گشتی و چەسپاو بوونی نییە، چونکە خودی مانا ناجێگیر و پەرتەوازەیە، هیچ دەقێکیش لە ناکۆکیی ناوخۆیی و فرە مانایی بەدەر نییە.

دەروونشیکاریی فرۆیدیی کەسایەتیی مرۆڤ لەژێر ململانێی هێزێکی جێگیری ناوخۆییدا دەستنیشان دەکات، نەستی مرۆڤ وەك (شوێن)ی ئارەزووە سەرکوتکراوەکان دەبینێ و گرفتە دەروونییەکان وەك دەرهاویشتەی کێشەی نێوان ئارەزوو و دەسەڵاتی چەسپاو لێکدەداتەوە؛ بەڵام (ڕۆناڵد داڤید لانگ) لە کتێبی (الذات المنقسمة: دراسة وجودية في العقل والجنون- ترجمة: عبدالمقصود عبدالكريم) لە دیدگایەکی (مرۆیی- بوونگەرایی)یەوە بەرەو ڕوانگەکەی (لیوتار) دەچێ و (دڵەڕاوکەی بوون) بە وەسفکردنی هەستی ناجێگیری، یان ترس لە ونبوون یان داگیرکردن، دەگۆڕێتەوە و شوێنی ئارەزووە سەرکوتکراوەکان بە سەرچاوەی گرفتە دەروونییەکان نابینێ، نەك هەر هێندە، بەڵکە پێیوایە هیچ (ناوەندێك/ شوێنێك) نییە (مانا- عەقڵ) بپارێزێت.

لە نێوان دەروون وەك دەرهاویشتەی سەرکوتکردن و بوون وەك ستراتیژیی پاراستن، یان بە مانایەکی دیکە لە نێوان جێگیربوونی عەقڵ و پەرتبوونی شێتییدا… یەکەمیان (خود، مانا، ئارەزوو) وەك کێشەیەکی دەروونی دەبینێت و دووەمیان (خود، مانا، ئارەزوو) وەك قەیرانی بوون تەماشا دەکات؛ بەڵام لەگەڵ هەموو ئەو جیاوازییانەشەوە: ئایا نەست زمانێك نییە، بە دەربڕینی قەیرانەکانی بوون؟! ئەگەر ئەو پرسیارە لە (ژاك لاكان)ەوە ڕووبەڕووی فرۆید بکەینەوە، دەڵێین: ئایا ناخی مرۆڤ لە غەریزە بایۆلۆژییەکان پێکهاتووە، یان ئەلفوبێیەکی هێمایی ڕێکخراوە؟! هەڵبەتە فرۆیدییەکان گرنگییان بە ڕووداوە ڕاستەقینەکانی منداڵی دەدەن، بەڵام لاکان گرنگی بە “دال” (وشەکان) دەدات.

ئەگەر پێمانوابێ کە زمان لە نەست ڕسکاوە! کەواتە (خود، مانا، ئارەزوو) دروستکراوی گوتراوە جیاوازەکان و قەیرانەکانی زمانە… لێرەدا مرۆڤ لە نێوان پەیوەندییە ئاڵۆزەکانی نەستی زمان و قەیرانی گوتراوە جیاوازەکاندا، لە نێوان مانا بێکۆتاییەکان و گێڕان و سەیرورەی بەردەوامیدا، دەتوانێت نەستی زمان وەك (دۆخ)ێکی

داھنران ببینت ک مرق تیدا ھوی نو ب مانای بردوام و گانکاری بردوام ددات، بدیوکی دیکش تیریی‌کی فیکری ب تگیشتن ل مرق ل ناو جیھانی زمان و قیرانکانی بووندا گاد دکات؛ بو ماناین بردوام نست ل شونو برو دخکی گاو دچت.

(خودی شکاو)

(خودی داب‌شبوو: لکینوکی بوونگرایی ل عق و شتی) ناوی کتبکی (. د. لانگ)؛ ل لکدانوی ئو کتبدا خود تنھا واتایکی دروونناسی سادی نیی، بک ناوندی ئزموونی بوونی مرق و پیوندییکانی مرق ب جیھانو! لردا (من ھم) ب شویکی (استقین) دتوان پیوندیی استقینی (خزانی، کماتی) دروست بکاتو، بب ماسك و دستکردی کماتی بژیت؛ بام کاتك خودی استقین لژر ھر پردیك دشاردرتو، ئو خودی ساخت (ماسککراو) دردکوت؛ خودی ساخت: ھگری ھستکی نام و داباو و پ ل ترس و نیگرانیی، ھموو ئو ھستانش وك خپارزی برز دکاتو! وات ھموو ئو ھستان ھودان ب پاراستنی خودی استقین… خودی استقین (ژیانی استقین)، یك پارچی؛ خودی ساخت (خودی داب‌شبوو)، ئو خودی ک داباو و سنوورکانی بوونی شکاون، یان کماسك) ک مرق ب گونجان لگ کمگادا دیگت؛ کوات مرق بوونکی ھستیار و پیوندیدار، ک ئگر (ئاسایی بوونی) لدست بدات، خودی دابش دبت، بو ماناین (شتی) وك ھوکی مانادار ب پاراستنی خود دردکوت.

لردا دمو چمکی خودی استقین و خودی ساخت ب خودی جگیر و خودی گاو ترجم بکم و لوشو ھودم لکدانویکی (زمانی- بوونگرایی) ب دخی گاوی (نستی زمان) دابمزرنم، بو ماناین نائاسایی بوونی زمان ئوی ک مرق ھست ب سقامگیریی بوونی خی ناکات، بی مرق ھمیش لنو زماندا ل دخی: ونبوون، داگیرکردن، شپزیدا دژیت؛ لو کاتشدا ک زمان ناتوانت ب شویکی ئاسایی جگیر بت، لبرانبردا بوونی گاو دبت ئو خودی ک بردوام دگت و پیوندیی نو دروست دکاتو و ھیچ ناوندکی جگیر شك نابات! لو بیرک (سارتر)ییدا، بوون پش ماھیت دکوت (وات مرق سرتا ھی، پاشان دبت خاونی خود).

لرو خودی گاو (عاق) ھگری ھیچ ماناکی پشوو نیی، بک ل کردارکانیدا (ل داھنانکانیدا) (شتی) دروست دکاتو؛ ئو

بیرۆکە (سارتەرییە- لانگییە) لە نائاسایی بووندایە، لە ونبوونی سنوور و شکاندنی یەکگرتوویی خودەوەیە! لانگ- بە شێوەیەکی سارتەریانە لەو کتێبەدا پێیوایە مر□ق هیچ پلانێکی پێشووی نییە، بەڵکە سەرەتا دەچێتە نێو جیهان (بوون) و پاشان لەڕێگای کردارەکانی (داهێنانەکانی) خۆی ماهیەتی خۆی بونیاد دەنێتەوە؛ لەو بیرۆکەیەدا مر□ق ب□ ئازادی مەحکومە و بەرانبەر هەموو هەڵبژاردنەکانی خۆی بەرپرسیارە… لێرەدا پرسی ئایا ماهیەت جێگیرە، جەختکردنەوەیە لە چەسپاندنی عەقڵ؟! بۆیە لە پرسیارەکە زیاتر ناڕۆین، ئەگەر ڕەفتاری ئەو بەناو عاقڵانە لەبەرچاو بگرین، کە شەڕ و ململانێ هەڵدەگیرسێنن و برسێتی و پەتای کوشندە لە دەستی ئەواندا گەشە دەکەن، ڕەنگ□ س□□رلێشێواویمان بەرانبەر بەو پرسیارە (سارتەری-لانگی)یە زیاتر نەبێت و پێداگری لە عەقڵ چییە؟ شێتی چییە؟ زیاتر نەکەین و کەمەکێك لەو پرسە دوور کەوینەوە، لەوێوە هەوڵدەدەم تەواوی خوێند□ن□وەکەم ل□ بارەی (دابەشبوونی خود) و (زمانی بوونگەرایی) بۆ ترسی مانا و قەیرانی مانا و چەمکی جێگیرنەبوون درێژ بکەمەوە، هەتا بتوانم بۆ جارێکی دیکە (خود، مانا، ئارەزوو) لە (بوون بە) دابڕێژمەوە.

کەواتە خودی ڕاستەقینە (خودی جێگیر) پاراستنی بوون دەگەیەنێت و خودی ساختە (خودی گۆڕاو) بەردەوامی بوون و (ناجێگیربوونی خود) نمایان دەکات؛ بەمجۆرە هەردووکیان بە دوو شێوەی جیاواز، نائاسایی (بوون)یان هەڵگرتووە، بە مانایەکی ڕوونتر مر□ق ب□ هەردوو ڕووی (عاقڵ و شێتی) گوزارشت لە بوون دەکات: ڕووی یەکەمیان بە داخستنی (بوون) و ئەویدیکەیان بە کرانەوەی (بوون)، یەکەمیان بە داخستنی (مانای چەسپاو) و ئەویدیکەیان بە کرانەوەی (خەیاڵی زمان) بەو مانایەش تێکچوونی یەکگرتوویی خودی ڕاستەقینە بۆ خودی ساختە، یان (بوونی یەکگرتوو) لە زماندا دەتوانێت دۆخی گۆڕاوی ژیان (سەیرورە-بوون بە) نیشان بداتەوە.

لە کۆتاییدا (خودی دابەشبوو) دەتوانێت وەك دەقێکی سەرەکی لە تێگەیشتن لە (عاقڵ و شێتی) بوونی یەکگرتوو لەڕێگای قەیرانەوە بخوێنێتەوە، بەو مانایەش مر□ق شتێکی دیاریکراو نییە، عاقڵە و شێتە، بەردەوام لەنێوان جێگیربوون و پێویستی گۆڕاندا دەژی! بەڵام کاتێك ئەم دوو شێوە (نائاساییەی بوون) بەیەکەوە وەك بوونێکی یەکگرتوو هەڵناکەن، قەیران دروست دەبێت.

کەواتە (خود، مانا، ئارەزوو) نە شتێکی سەقامگیرە و نە گۆڕاو، بەڵکە (ئەزموونی ژیان) مەیدانی شپڕزە و ئاڵۆزی نێوان ئەم دووانەی لەخۆ گرتووە؛ هەمیشە (ئەزموونی ژیان) دەیەوێت خۆی وەك شتێکی سەقامگیر پیشان بدات، بۆ ئەوەی لە (ئازادیی ترسناك) هەڵگەڕێتەوە؛

چونک□ مر□ق خاوەنی تەواوی خۆی نییە، بەڵکە ئەنجامی گوتار و دەسەڵاتە و هەمیشە خۆی لە ناو تۆڕێکی واتای زمانیی و دەسەڵاتدا دەبینێتەوە؛ دەرئەنجامی (تۆ خۆت) دروست ناکەیت، بەڵکە زمان دروستت دەکات، ڕاستەوخۆ ڕەخنەیە لە بیرۆکەکانی سارتەر و لانگ؛ بەڵام بوونگەراکان باوەڕیان بە خود لەق نا بێ، وەك چۆن لانگ باوەڕی بە خودی دابەشبوو هەیە و ئەو دابەشبوونە وەك شکستی نێو جیهانێکی نالۆژیکی دەبینێ، نەك وەك بەرهەمی گوتار و شکستی سیستەمی واتاسازی…

هەڵبەتە قەیرانەکانی خود، مانا، ئارەزوو، وەك لانگ و بوونگەراکان تێیگەیشتوون، قەیرانی بەرپرسیاری ئازادی نییە… بەڵکە قەیرانی نەبوونی بنەمایە؛ چونکە مر□ق ن□ك هەر نازانێت چییە، بەڵکە نازانێت ئایا دەتوانێت هەرگیز بزانێت یان نا… بەو مانایەش مر□ق بوونێکی ئازاد و خۆدروستکار نییە، بەڵکە مر□ق ل□ قەیرانێکی قووڵتردا دەژی، ئەویش قەیرانی زمان و قەیرانی مر□قایەتییە، چونکە ناتوانێت بە تەواوی خاوەنی مانا بێت؛ مر□ق بوونەوەرێکی ناتەواوە!

بەمجۆرە دابەشبوونی (خود، مانا، ئارەزوو) تەنها قەیرانی ئەزموونی ژیان نییە، تەنها قەیرانی زمان نییە، بەڵکە ئەنجامی جیهانێکە کە مر□ق ت□یدا شکاوە و گومان لە خودی خۆی و لە ئازادیش دەکات…

پرسیارەکە ئەوە نییە، مر□ق ک□یە، زمان چییە؟ پرسیارەکە ئەوەیە: ئایا (مر□ق- زمان) هێشتا دەتوانێت ه□ بێت؟! هەرگیز ئەو پرسیارە، پرسی دۆخی زمانی داهێنەرانەی لەخۆ نەگرتووە، تەنها دۆخێکی گۆڕاو نییە، بەڵکە دۆخی سەرەکیی مرۆڤی ونبووە…

هەڵبەتە (ڕۆناڵد داڤید لانگ) وەك یەکێك لە پێشەنگەکانی ڕەوتی دژە-دەروونپزیشکی، هەوڵیداوە سنوورە باوەکانی نێوان ئاسایی و نائاسایی لە سنورەکانی قەیرانی خود و قەیرانی بوون، قەیرانی زمان و قەیرانی ئازادی، نزیك بکاتەوە؛ هەر کاتێك ئەم سنورانە ناسەقامگیر دەبن، مر□ق د□چێتە دۆخێکی نێوانی، کە تێیدا: هەم دەتوانێت مانای نوێ بدۆزێتەوە و هەم دەتوانێت بە تەواوی لە ناو بێمانایدا ون بێت، هەم دەتوانێت عەقڵ بێت و هەم شێت.

عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا
هەولێر 4/4/2026

خوێندنەوەیەک بۆ کتێبی – سینۆهێ بەرگی یەکەم.. کارزان عەزیز

ئاوێنەی نیل لە شەقامەکانی کوردستاندا.

ڕوونکردنەوەی ناونیشان

مەبەست لە "ئاوێنەی نیل" ئەوەیە کە ڕۆمانی سینۆهێ، کە لە کەنارەکانی ڕووباری نیلەوە سەرچاوەی گرتووە، وەک ئاوێنەیەک وایە.
کاتێک سەیری ڕووداوەکانی ٣٠٠٠ ساڵ پێش ئێستای میسر دەکەین، لە ڕاستیدا سەیری ڕوخساری مرۆڤایەتی دەکەین لە هەموو سەردەمەکاندا.
ئاوێنەکە پێمان دەڵێت کە سروشتی مرۆڤ (تینوێتی بۆ دەسەڵات، ترس لە گۆڕانکاری، و ململانێی ئایدیۆلۆژی) نەگۆڕە.
لە ڕووی سیاسییەوە: وەک چۆن لە میسردا ململانێی "پەرستگای ئامۆن" و "شۆڕشی ئەتۆن" هەبوو، لە شەقامەکانی ئەمڕۆشدا ململانێی نێوان سیستەمی کلاسیک و بیرۆکەی نوێخوازی بەردەوامە.
لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە: ئەو جیاوازییە چینایەتییەی سینۆهێ لە میسر دەیبینی، ئێستا لە گەڕەکەکان و بازاڕەکانی کوردستاندا بە ڕوونی هەستی پێ دەکرێت.

ئاوێنەی نیل لە شەقامەکانی کوردستاندا.
بەرگی یەکەمی ڕۆمانی سینۆهێ، کە لەلایەن مایکە واڵتاری نووسراوە، تەنها گێڕانەوەی ژیانی پزیشکێک نییە، بەڵکو گەشتێکی قووڵە بۆ ناو ناخی مرۆڤ و هەڵکشان و دابەزینی شارستانییەتەکان. ئەم بەرگە بناغەی هەموو ئەو ڕووداوانە دادەڕێژێت کە دواتر سینۆهێ و میسر دەگۆڕن.

لێرەدا خوێندنەوەیەکی گشتی بۆ ناوەڕۆک و ڕەهەندەکانی بەرگی یەکەم دەخەینە ڕوو:
١. سەرەتا و نامۆیی (منداڵە ناو سەبەتەکە)
چیرۆکەکە بە دۆزینەوەی سینۆهێ لە ناو سەبەتەیەکدا لەسەر ڕووباری نیل دەست پێدەکات. ئەم سەرەتایە ئاماژەیەکی ڕەمزییە بۆ "نامۆیی"؛ سینۆهێ لە بنەڕەتەوە نازانێت کێیە و خەڵکی کوێیە. ئەم نادیارییەی ڕەچەڵەک، وای لێدەکات لە تەواوی ژیانیدا وەک "چاودێرێک" بمێنێتەوە نەک وەک کەسێکی سەر بە چینێکی دیاریکراو.

٢. فێربوون و نادادی کۆمەڵایەتی

سینوهێ لە لای باوکی (سەنموت) فێری پزیشکی دەبێت. لەم بەرگەدا، ئەمە جیاوازییە چینایەتییە تۆقێنەرەکانی میسر دەبینین. سینوهێ دەچێتە "ماڵی مردووان" بۆ فێربوونی توێکاری، لەوێ تێدەگات کە تەنانەت لە مردنیشدا مرۆڤەکان یەکسان نین؛ دەوڵەمەندەکان بە باشترین شێوە مۆمیا دەکرێن و هەژارەکان فڕێ دەدرێنە ناو نیل. ئەم ئەزموونانە یەکەمین چەخماخەی گومان و پرسیار لە ویژدانی سینوهێدا دروست دەکەن.

٣. ئاشنایەتی لەگەڵ دەسەڵات (هۆرەم هەب و ئەخناتۆن)

لەم بەرگەدا سینوهێ لەگەڵ دوو کارەکتەری سەرەکی ئاشنا دەبێت کە دواتر مێژووی میسر دەگۆڕن:

هۆرەم هەب: سەربازێکی تینووی دەسەڵات و ناوبانگ، کە نوێنەرایەتی "هێزی شمشێر" دەکات.

ئەمینۆفیسی چوارەم (ئەخناتۆن): شازادەیەک کە دواتر دەبێتە فیرعەون و دەیەوێت ئایینی یەکتاپەرستی (ئەتۆن) بسەپێنێت، کە نوێنەرایەتی "خەیاڵ و ئایدیۆلۆژیا" دەکات. سینوهێ لە نێوان عەقڵی ساردی هۆرەم هەب و خەونە مەحاڵەکانی ئەخناتۆندا دەمێنێتەوە.

٤. کەوتنی گەورە: تەڵەی "نەفەر نەفەر نەفەر"

یەکێک لە گرنگترین و کاریگەرترین بەشەکانی بەرگی یەکەم، پەیوەندی سینوهێیە لەگەڵ ژنە جوانی فێڵباز "نەفەر نەفەر نەفەر". ئەم ئافرەتە دەبێتە هۆی ئەوەی سینوهێ هەموو سەروەت و سامانی باوکی و تەنانەت گۆڕی دایک و باوکیشی بفرۆشێت و لە کۆتاییدا هیچی بۆ نەمێنێتەوە.

پەیامی ئەم بەشە: نیشاندانی لاوازیی مرۆڤ لە بەردەم ئارەزووەکانیدا. سینوهێ لێرەدا هەموو شتێک لەدەست دەدات و دەگاتە "سفر"، ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی لە میسر هەڵبێت و گەشتە گەورەکانی بە جیهان دەست پێ بکات.

٥. کارەکتەری "کاپتا": چاوی ڕاستی

کاپتا، کە کۆیلەی سینوهێیە بەردەوام لە ڕاستیدا هاوڕێ و ڕاوێژکاریەتی، یەکێکە لە جوانترین کارەکتەرەکان. ئەو نوێنەرایەتی "عەقڵی پراکتیکی" و "بەرژەوەندی" دەکات. کاپتا هەمیشە سینوهێ لە خەیاڵە فەلسەفییەکانی دەهێنێتە خوارەوە بۆ ناو واقیع.

خاڵە فەلسەفییەکانی بەرگی یەکەم:

مرۆڤ ناگۆڕێت: نووسەر لەم بەرگەوە دەست پێدەکات بە چەسپاندنی ئەو بیرۆکەیەی کە سروشتی مرۆڤ (چاوچنۆکی، خۆشەویستی، جەنگ، دەسەڵاتخوازی) لە هەموو سەردەمەکاندا وەک یەکە.

بەهەودەیی ژیان: سینوهێ لەم بەرگەدا دەگاتە ئەو بڕوایەی کە هەوڵدانی مرۆڤ بۆ گۆڕینی جیهان زۆرجار بە شکست کۆتایی دێت، وەک چۆن خەونەکانی ئەخناتۆن دەبنە هۆی وێرانی.

پزیشکی وەک ناردن: سینوهێ دەبینێت کە زانست (پزیشکی) زۆرجار لە خزمەت دەسەڵاتدایە نەک خەڵک، ئەمەش دەبێتە کێشەیەکی ویژدانی گەورە بۆی.

جیاوازی نێوان کەسایەتییەکی سیاسی و چەقۆکێشێکی سیاسی.. شوان عەباس بەدری

دوو قسەی باوی تەنزئاسا لەبارەی هونەری دبلۆماسییەوە هەیە کە یەکەمیان بریتییە لە؛ دیبلۆماسیەت واتە هونەری پاککردنەوەی مۆزێک لە پێستەکەی بەبێ ئەوەی مەیموونەکە بێزار بکەیت.

دووەم قسەش بەم جۆرە راڤەی هونەری دیبلۆماسیەت دەکات؛ هونەری دیبلۆماسی واتە بە شێوازە زمانێک بدوێت بۆ بەرامبەرەکەت بڵێیت بەنەفرەت بیت ئەی دۆزەخی کە بەرامبەرەکەت بە ڕۆیشتنە ناو دۆزەخەوە بکەوێتە هەڵەکە سەما.

لەم سەردانەی شا چارڵزی سێیەم پاشای بەریتانیا بۆ ئەمریکا و گفتوگۆکانی لەگەڵ دۆناڵدترەمپ سەرۆکی ئەمریکا بەتەواوی هونەری دیبلۆماسیەتی پاشای بەریتانیا و لەقاڵبدانی سەرۆکی ئەمریکا و کەمکردنەوە لە پێگەی ئەمریکا وەک زلهێزێک و وەبیرهێنانەوەی ڕاستی و ڕووداوە مێژووییەکانی نێوان ئەو دوو وڵاتە هەستی پێکرا بەتایبەتیش لە کاتی وەبیرهێنانەوەی سووتاندنی کۆشکی سپی لەلایەن سوپای بەریتانیا لە ساڵی 1814 و هەروەها لەبارەی قسەکەی ترەمپ کە وتبووی؛ گەر ئەمریکا نەبوایە ئەوا ئەوروپا بە زمانی ئەڵمانی قسەیان دەکرد، پاشای بەریتانیا بە زمانێکی تەنز و لەناودەی واشنتنەوە لەبەردەمی سەرۆکی ئەمریکا و دەیان میوان و ملیۆنها بینەری تەلەفزیۆنی وتی؛ گەر بەریتانیا نەبوایە ئەوا ئەمریکییەکان بە زمانی فەرەنسی قسەیان دەکرد.

ئەوەش وەک ئاماژەیەک بۆ جەنگەکانی نێوان ئیمپراتۆرییەتی

بەریتانیا و فەرەنسا لە ساڵەکانی 1812 تاوەکوو 1814 و هێرشەکانی سوپای ئەمریکا بۆ سەر کەنەدا لەو ساڵانەدا کە لەدوای شکست پێهێنانی ناپلیۆن و سەرکەوتنی بەریتانییەکان بەسەر فەرەنسییەکاندا لە وەڵامدانەوەی هێرشەکەی ئەمریکا و سووتاندنی پەرلەمانی کەنەدا بە هێزێکی بەشوومارەوە هێرشیان کردە سەر ئەمریکا بەجۆرێک کە جیمس مادیسۆن و لێپرسراوە سەربازی و حکوومییەکانی ئەمریکا ڕایانکرد و لە شارۆچکەیەکی بچووک بە ناوی بروکفیل لە ئەیالەتی ماریلاند خۆیان شاردەوە.

بە کورتی و بە کوردی پاشای بەریتانیا بە زمانێکی دیبلۆماسی تێکەڵ بە تەنزێکی سیاسی بەڵام لە هەمان کاتدا قووڵ غرور و لەمپەڕنییەت و چەقۆکێشییە سیاسییەکانی دۆناڵد ترەمپ سەرۆکی ئەمریکای لەبارەی جیهان و بە تایبەتیش کەنەدا و ئێرانەوە لە پەنجەرەی کۆشکی سپی سەمبولی دەسەڵات و زلهێزی ئەمریکا بەسەر جیهانەوە فڕێدایە دەرەوە و تاوەک بە ئارامی لەبەر چاوی هەموانەوە مێزەکەی دەستی لەناو کۆشکی سپی پاککردەوە بە بێ ئەوەی مەیموونەکەی بەرامبەری بێزاربکات و تاوەکیش بە زمانی تەنزەوە بە سەرۆکی ئەمریکای ووت ; بە نەفرەت بیت بچۆرە دۆزەخەوە سەرۆکی ئەمریکاش تەنها بە زەردەخەنەیەکەوە وەڵامی دایەوە و لە دەرەوە کەوتە هەڵکەسەما !

لە کۆتاییشدا شا چارلزی سێیەم پاشای بەریتانیا لە پەیامێکی شاراوە و ناڕاستەوخۆدا پێی وتین؛ جیاوازی نێوان کەسایەتییەکی سیاسی بە هزر و خوێندنەوەی قووڵ و دیبلۆماسییەتی ناو کۆشکی پاشایەتی وەبا تەکەی و لەدوانی پۆپۆلیستی و لەمپەڕنی و چەقۆکێشی سیاسی کە دۆناڵد ترەمپ سەرۆکی ئەمریکا و ئیدارەکەی لە کۆشکی سپی نوێنەرایەتی دەکەن چییە و بۆچی جیهان بەرەو ئەم ئاقارە مەترسیدارە تاریکە ڕۆیشتووە!

کوردستان لە چنگی «ئال بارزان» و «ئال تاڵەبانی»دا.. هەمن

عەلی

سەدان ساڵە گەلی کورد خەبات دەکات و قوربانی دەدات. لەم پێناوەدا ڕووبارێک خوێن ڕژاوە، شارەکان وێران بوون، و هەزاران ڕۆڵەی ئەم نیشتمانە گیانی خۆیان بەخت کردووە بۆ ئەوەی کورد ببێتە خاوەنی قەوارەیەکی نەتەوەیی، کەرامەتێکی پارێزراو و سیستمێکی حوکمڕانی کە تێیدا هاوڵاتیان هەست بە یەکسانی و ئازادی بکەن. بەڵام کاتێک ئەمڕۆ سەیری واقیعی سیاسی هەرێمی کوردستان دەکەین، دەبینین ئەو ئاراستەیە بە تەواوی لایداوە؛ لەبری بونیادنانی نیشتمانێکی یەکگرتوو و دیموکراسی بۆ هەمووان، خەونەکە وەرچەرخاوە بۆ دابەشکردنی وڵات و دروستکردنی دوو میرنشین بۆ دوو بنەماڵە بە ناوەکانی "ئال بارزان" لە هەولێر و بادینان، و "ئال تاڵەبانی" لە سلێمانی و گەرمیان.

قوربانییەکانی گەل لە خزمەت بەرژەوەندیی دوو خێزاندا
ئەوەی زۆرترین ئازار بە ویژدانی تاکی کورد دەگەیەنێت ئەو ڕاستییە تاڵەیە کە؛ گەلی کورد خۆی بە کوشت نەدا بۆ ئەوەی دوو خێزان ببنە خاوەنی هەموو شتێک. ئەم میللەتە قوربانی گەورەی دا:

زیاتر لە هەشتا و هەشت هەزار کەس لە پرۆسەکانی ئەنفالدا زیندەبەچاڵ کران.
خەڵکی سقیل لە هەڵەبجە، شێخ وەسانان، بالیسان و سەدان شوێنی تر کیمیاباران کران و بە گاز خنکێنران.

زیاتر لە چوار هەزار و پێنج سەد گوندی ئەم نیشتمانە خاپوور کران و سووتێنران.

ئەم هەموو کۆمەڵکوژی و وێرانکارییە، ئەم خەباتی پێشمەرگە و فرمێسکی دایکی شەهیدانە، بۆ ئەوە نەبوو کە لە کۆتاییدا نیشتمان لەت بکرێت و سیستەمێکی پشتاوپشت دروست بێت، کە تێیدا سەرجەم پۆستە باڵاکانی وڵات، جومگە ئابوورییەکان و دەزگا ئەمنییەکان، تەنها لە نێوان کوڕان و برازاکانی ئەم دوو بنەماڵەیەدا دابەش بکرێت. گەل بۆ ئازادی و ڕزگاری لە ستەم جەنگا، بەڵام بەرهەمەکەی بوو بە قۆرخکاریی دەسەڵات لەلایەن کەمینەیەکی خێزانییەوە.

مۆدێلی کەنداو لە چیاکانی کوردستان: دوو میرنشین لە یەک نیشتماندا
هەنگاوەکانی سەرکردایەتی هەردوو حزبی دەسەڵاتدار، بە ڕوونی

ئاماژەن بۆ ویستی کۆپیکردنی مۆدێلی وڵاتانی کەنداو (وەک ئال سەعوود یان ئال ناهیان)، بەڵام بە شێوازێکی دوو ئیدارەیی. ئەم مۆدێلە لەسەر دوو پایەی سەرەکی وەستاوە:

دەستبەسەرداگرتنی ئابووری: نەوتی کوردستان، خاڵە سنوورییەکانی وەک ئیبراهیم خەلیل و باشماخ، و داهاتی ناوخۆی هەردوو زۆنەکە، لەبری ئەوەی ببنە ژێرخانێک بۆ ئاوەدانیی وڵات و قەرەبووکردنەوەی کەسوکاری قوربانیانی ئەنفال و کیمیاباران، کرانە سەرچاوەی دارایی بۆ بەهێزکردنی بنکەی خێزانەکان و کڕینی دڵسۆزیی خەڵک. لەم سیستمەدا، هاوڵاتی لە خاوەن مافەوە کراوەتە "ڕەعیەت" و "مووچەخۆر"ێک کە چارەنووسی بەستراوەتەوە بە ڕەزامەندیی ئاغاکانی زەرد و سەوزەوە.

هێزی چەکداریی تایبەت: هاوشێوەی میرنشینەکان کە سوپا بۆ پاراستنی تەختی پاشایە، لە کوردستاندا ڕێگریی تەواو کراوە لە دروستبوونی هێزێکی نیشتمانیی یەکگرتوو. دابەشبوونی هێزەکانی پێشمەرگە بۆ یەکەکانی ٧٠ و ٨٠، و دەزگاکانی ئاسایش و دژەتیرۆر، سەلمێنەری ئەوەن کە ئەم هێزانە ڕاستەوخۆ بە فەرمانی کوڕەکانی بنەماڵەی بارزانی و تاڵەبانی دەجووڵێن، نەک بە فەرمانی دامەزراوە فەرمییەکانی دەوڵەت.

لەکارخستنی دامەزراوەکان بۆ مانەوەی "سوڵتانەکان".

بۆ ئەوەی خەونی "ئال بارزان" و "ئال تاڵەبانی" ببێتە واقیع و جێگیر بێت، هەردوو بنەماڵە ڕێککەوتوون لەسەر ئەوەی کە کۆتایی بە هەر جۆرە دامەزراوەیەک بهێنرێت کە لێپرسینەوە دەکات. پەرلەمانی کوردستان زۆرجار پەکخرا یان بێبەها کرا کاتێک لە بەرژەوەندی بنەماڵەکاندا نەبوو، دەسەڵاتی دادوەری سەربەخۆیی خۆی لەدەستدا، و مێدیا کرایە ئامرازێک تەنها بۆ ململانێی حزبی و ستایشی نەوەکانی هەردوو بنەماڵە. کاتێک دامەزراوە نیشتمانییەکان دەمرن، تەنها یەک شت دەمێنێتەوە کە بڕیار لە چارەنووسی ملیۆنان کەس بدات، ئەویش ڕێککەوتنی نێوان "دیوەخانی بنەماڵەکانە".

ئایا ئەمە ئەو کوردستانەیە کە بۆی جەنگرا؟

لە مێژووی هیچ نەتەوەیەکدا ئەوەندە نادادپەروەری نییە کە خوێنی سەدان هەزار شەهید و ئەنفالکراو، وە خاپووربوونی هەزاران گوند، بکرێتە قوربانی بۆ ئەوەی ناونیشانی خێزانی وەک "ئال بارزان" و "ئال تاڵەبانی" لەسەر نەخش□ی □□زه□□اتی ناو□استدا جێگەی خۆیان

بکەنەوە. خەونی کورد دەوڵەتێکی مۆدێرن، دیموکراسی و یەکگرتوو بوو کە تێیدا کوڕی هەژارێک و کوڕی سەرکردەیەک هەمان مافیان هەبێت. ڕەنگە لە ئێستادا بە هێزی پارە، چەک و پەیوەندییە هەرێمایەتییەکان ئەم دوو میرنشینە دی فاکتۆیە خۆیان سەپاندبێت، بەڵام بە دڵنیاییەوە ئەمە ئەو ئامانجە نییە کە کورد سەدەیەک بۆی جەنگاوە، و هەرگیزیش ناتوانن شەرعییەتی ڕاستەقینە لە دڵی گەلێکی ماندوو لە ستەم و دابەشبووندا بەدەست بهێنن.

پرۆژەیەکی نوێی گەلەری ئارام بە بەشداری د. ئازاد حەمە

١- ئەدەب بە فەلسەفە دەوەرێت؟

٢- ئەدەب قەرزاری فەلسەفە نییە؟

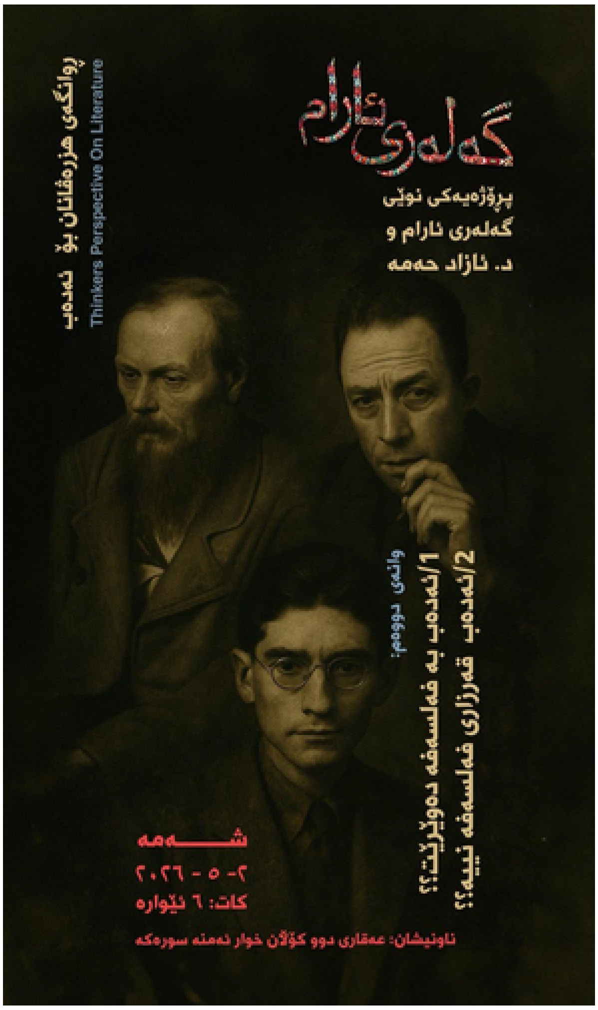

دەنگێک دەوەستێت: فارووق ڕەفیق و ناڕەحەتیی بیرکردنەوە.. ئەیوب ئەحمەد قادر

هەندێک تاک شوێنەوار بەجێدەهێڵن، هەندێکی تر پرسیار. فارووق ڕەفیق لەو کەسانە بوو کە هەردووکیان بەجێهێشت. مردنی ناگەهانی لە ٢٨ی نیسانی ٢٠٢٦ لە هەولێر بەهۆی جەڵتەی دڵەوە کە کۆتایی بە ژیانی هێنا، بەڵام بیرکردنەوەیەکی بێکۆتایی جێهێشت. بۆ کۆمەڵگەی کوردی کە لەم قۆناغەدا پێویستی بە دەنگی ڕەخنەگر و هۆشیار هەیە، ئەم لەدەستدانە تەنها کۆتایی ژیانێک نییە، بەڵکو بێدەنگبوونی ویژدانی ڕووناکبیرییە.

لە ساڵی ١٩٥٩دا لە سلێمانی لەدایک بوو. ڕێگای ژیانی زوو سنوورەکانی کوردستانی تێپەڕاند و لە کەنەدا خوێندنی فەلسەفەی تەواو کرد و پلەی دکتۆرای بەدەست هێنا. بەڵام وەک زانایەکی دوورەپەری نەماوەوە گەڕایەوە بۆ ناو کۆمەڵگە، نەک بۆ خۆپاراستن و ژیانی تایبەتی، بەڵکو بۆ بەشدارییەکی چالاک لە گفتوگۆ، بیرکردنەوە و ژیاندا

ڕەفیق فەلسەفەی لە سنووری هەرێمی زانکۆدا زیندانی نەکرد، بەڵکو هەوڵێک بوون بۆ دەرکردنی فەلسەفە لە چوارچێوەیەکی تەنک و هێنانی بۆ ناو ژیانی ڕۆژانەی هاووڵاتیان. کتێبەکانی وەک فەلسەفە و ژیان و هونەری فەلسەفە، و وەستانێک لە گەشتێکی فەلسەفی و "ئاشتیکردنەوەی عەقل و خۆشەویستی" لە دیدی ئەوەوە، فەلسەفە سیستەمێکی داخراو نەبوو، بەڵکو پرۆسەیەکی کراوە بوو ئامرازێک بۆ ئاراستەکردنی پرسیار لەسەر جیهان و خۆمان.

کاریگەریی ڕەفیق تەنها لە ناو نووسینەکانیدا نەبوو. وەک سەرنووسەری گۆڤاری (ئاوێز) و هاوبەشدار لە دامەزراندنی (ڕەهەند) فەزایەکی تایبەتی بۆ گفتوگۆی بیرەکان درووست کرد، کە تێیدا بیروڕاکان تەنها نەدەگوتران، بەڵکو دەچوونە ناو کردار و دەخرانە ژێر ڕەخنەی ڕەسەن. ئەم فەزایانە لە ناوچەیەکدا کە زۆرجار پڕە لە ئاڵۆزیی سیاسی، بوون بە نموونەیەکی کۆموێنەی گفتوگۆ و نوێگەری.

ڕەفیق باوەڕێکی قووڵی بە ناڕەحەتیی بیرکردنەوە هەبوو. پێی وابوو فەلسەفە نابێت ئارامبەخش بێت، بەڵکو پێویستە هەژان و تێکچوون دروست بکات. وتە ناسراوەکەی، مردن دژایەتی ژیان نییە، بەڵکو کاتێکی دەژینەوەیە ، تەنها بە ڕێگەی مردنەوە دەتوانرێت ژیان بە باشی تێبگەین. ئێستا وەک دەنگدانەوەیەکی بەهێز وایە کە بانگەوازمان دەکات بۆ وەستان و دووبارە بیرکردنەوە. لە مردنی خۆیدا، ئەم وتەیە واتایەکی قووڵتر و تاڵتر وەردەگرێت.

بێگومان، هەمیشە هاورا نەبوو. ڕەخنەکانی لەسەر دۆخە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان زۆرجار توند و ناڕەحەتکەر بوون. بەڵام هەر ئەم تایبەتمەندییەش گرنگییەکەی دیاری دەکات، ئەو بەدوای ڕەزامەندی نەبوو بەڵکو بەدوای ڕاستی بوو. و ڕاستی زۆرجار لە کۆنسێنسدا نەدەدزرێتەوە، بەڵکو لە ناڕەزایەتییەکاندا.

لەگەڵ کۆچی دوایی فارووق ڕەفیق، کوردستان تەنها بیرمەندێک لەدەست نادات، بەڵکو هەڵوەستێک، ڕەتکردنەوەی وەڵامە سادەکان و بانگەوازی

بەردەوام بە پرسیارکردن. مردنی ئەو پرسیارێکی کراوە جێدەهێڵێت: کە دەتوانێت درێژە بەو ڕێگایە بدات کە ئەو دەستی پێکرد؟

لە کۆتاییدا، میراتی ڕەفیق تەنها لە کتێب و نووسینەکاندا کورت نابێتەوە. ئەو میراتە لە ناڕەحەتییەکەدا دەژی کە لە دوای خۆی جێی هێشتووە: لە هەر گومانێک، لە هەر پرسیارێک، و لە هەر هەوڵێک بۆ بینینی جیهان بە شێوەیەکی نوێ. مرۆق دەمرێت، بەڵام بیر نامرێت؛ و تا کاتێک بیر دەکرێتەوە، بەشێک لە ڕەفیق فارووق هەمیشە ئامادە دەبێت.
ڕووحی شادبێت ،خودا سەبری بدات بە کەسوکاری دکتۆر فارۆق ڕەفیق

ایوب احمد قادر/ئەڵمانیا

ڕۆمانی دیوەکی دیکەی حیکایەتە نەنووسراوەکان-ی یوسف عزەدین لەلایەن مختار شکری پور کرایە فارسی

لەلایەن نوسەر و وەرگێڕی ناسراو، ڕێزدار مختار شکری پور، ڕۆمانی دیوەکی دیکەی حیکایەتە نەنووسراوەکان-ی یوسف عزەدین کرایە فارسی کراوەتە فارسی و لەلایەن نەشری ثالث-ەوە، چاپ و بڵاوکرایەوە.

https://salesspublication.com/%D8%B1%D9%88%DB%8C-%D8%AF%DB%8C%DA%AF%D8%B1-%D8%AD%DA%A9%D8%A7%DB%8C%D8%AA-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%88%D8%B4%D8%AA%D9%87?search=%D8%B1%D9%88%DB%8C%20%D8%AF%DB%8C%DA%AF%D8%B1

تەحزیر ڕەسمی.. شیعر\ نەوزاد بەندی

با دوا شت کە لە یادی ئەکەی ،
من بم ..
دوای من،
هیچی ترت بۆ لە یادکردن، نەمێنێ..
با دوا کەس کە تیرۆری ئەکەی،
من بم ..
دوای من هیچ کەسێ نەتدوێنێ …
من با دوا دەنکە فستق بم ،
کە توێکڵەکانی جیا دەکەیتەوە ..
فڕێی ئەدەی ..
با دوا کەس کە بلۆکی ئەکەی،
من بم ..
واڵەکەت وەک دەشتی کەنعان،چۆڵ بێ ..
دوای من، خاڵیی و تەنیا بی وەک مانگ
با من دوا پرژە عەتر بم ،
کە ئیتر ئەبێ شوشەکە
بشکێنی ..
وەک دوا دڵۆپە فرمێسکی
سەر برژانگ ..
نامەوێ دوای من ،
کەسێ زەنگت بۆ لێدا ..
نوکتەیەکت بۆ بکا و
بتهێنێتە پێکەنین ..
لە پڕۆسەی هەڵبژاردنی عەشقا،
دەنگت پێ بدا و ..
داوەتی پیاسەیەکت بۆ بکا و
لە پێچێکدا،
شانت بەر شانی بکەوێ ..
نامەوێ ..نا ..نامەوێ،
لە دوای من،
شاعیرێ دار و تەختەی
شیعرێکت ب□ ب□ست□ و

لە ئەسکەلەیەکەوە،
تەماشات کا و
دنیایەک وێنەت بگرێ..
بیەوێ لە فرسەتێکا،
پێت بڵێ دڵم پێم
ئەڵێ خۆشم ئەوێ ..
نا .. نامەوێ ..
دوای من کەسێکی تر
لە زیندانە نهێنییەکانتا،
بەر هیچ عەفواتێ نەکەوێ ..
ڕازی نەبێ لێت جیا بێتەوە،
بە ئان و زەمان ..
نا .. نامەوێ ..
دوای من، کەسێک
خەوی نیوەڕۆیەکت بزڕێنێ و
وەک قازیقە بتخاتە سەر شانی و
بتبا بۆ ناو درەختە نەمامەکانی پارکێ ..
لە دۆندرمە خانەیەک ،
دوو پسکیتی ڕەنگ و ڕەنگ بکڕێ ..
لە کەبابخانەیەک بڵێ،
چوار شیشی موشەکەل مەحشی ..
نامەوێ . نا دوای من،
هیچ جەردەیەکی ترت لێ هەڵکەوێ ..
ئەمەوێ هەر من،
تیشکی چاوەکانت تاڵان کەم ..
هەر من هەنگاوەکانت بۆ خۆم پاوانکەم ..
نامەوێ دوای من ،
هیچ جەردەیەکی تر،
نەیەڵێ نیوەڕۆ بنووی ..
بە دیارتەوە دانیشێ ،
تۆ باوێشک بەیت و
ئەویش مەوزوعێکی دوور و درێژ بکاتەوە ..
ئەو خەو بیباتەوە و
تۆیش نیوسەعات تەلەفۆن بکەی ..
ئێواره زۆر خێرا بێتە شارەوە و
مانگ پێش وەخت ،
کۆدەتا بکا بەسەر عەسرا ..

کز□ بایەک دەستت بتەزێنێ و ..
نامەوێ بێجگە لە خۆم هیچ جەردەیەک،
وەک کۆترە باریکەیەکی بەر شەختە،
دەستێکت بفڕێنێ و
بیخاتە گیرفانێکی ..
بێجگە لە خۆم ، نامەوێ هیچ جەردەیەک،
بێ بەرنامە ،
تۆ بکا بە هاوڕێی سەیرانێکی
بە سەربازی جەنگێکی ..
بە فڵچەی ڕەنگێکی ..
بە هاوبەشی پێکەنین و گریانێکی ..

ما□ئ□ـــاوایی لە ســـێبەرەکان..
شیعری شەهلا نوری

لە نێوان دوو جەمسەری دژواردا،
سەما لەگەڵ باهۆزی بوون دەکەم،
لە نێو خەیاڵێکدا کە تێیدا سێبەرەکان دەلاوێنمەوە،
و لە ڕاستییەک کە لێی دەترسم
دەترسم ڕاستی، ئەو بتە بشکێنێت کە پەرستوومە،
دەترسم “تۆ”یەک ببینم…
کە لە “تۆ”ی ناو خەیاڵم نەچێت
بەڵام ئیتر ئامادەم،
ئامادەم پەنجەرەی خەیاڵ دابخەم و
باوەش بۆ تەوژمی ساردی ڕاستی بگرمەوە
با تاڵیی ڕاستی لە شیرینیی خەیاڵ پیرۆزتر بێت،
من نامەوێت لە ناو تەمومژدا ون ببم،
با لە ناو جەوهەری ڕاستیدا هەبم
دەی خەیاڵ… کڕنۆشی ماڵئاوایی!
ئەی ڕاستییە تاڵەکە…
سڵاو!

زنجیرە کەری (فەلسەفییانە بیرکردنەوە) لە درەومیدیا بە بەشداری د. ئازاد حەمە

زنجیرە کەری (فەلسەفییانە بیرکردنەوە) لە درەومیدیا / وانەی یەکەم بریتییە لە : ویست بە فەلسەفە:

https://web.facebook.com/reel/4309702439272528

وانەی دوەمی زنجیرە کەڕی (فەلسەفییان بیرکردنەوەیە) کە بەم ناوەوەیە وانەی دووەم: شکەی بیرکردنەوە:

https://www.facebook.com/share/v/18T2i9dAYV/?mibextid=wwXIfr